

Een drieling uit de Gouden Eeuw

De huizen van Gietermaker aan het Vooreiland in Medemblik

door Peter Swart

Het stadscentrum van Medemblik is grotendeels in de Gouden Eeuw gevormd. In deze economische bloeiperiode zijn de Oosterhaven, Westerhaven en Pekelharinghaven uitgegraven, hebben de singels hun vorm gekregen en zijn veel van de huidige straten aangelegd. Een zeventiende-eeuwse stadsplattegrond is vandaag de dag nog steeds bruikbaar om de weg door de binnenstad te vinden. Ook van de toenmalige bebouwing zijn nog restanten zichtbaar, met name langs de havens. Een voorbeeld hiervan zijn de huizen Vooreiland 10, 11 en 12. In het kader van toeristische marketing kregen de panden recentelijk de naam 'Het scheve huis'. Maar wat weten we eigenlijk van deze huizen uit de Gouden Eeuw? Een duik in de archieven levert gedetailleerde informatie over de ontstaansgeschiedenis van de drie huizen op. Bovendien vinden we onder de opeenvolgende eigenaren enkele bekende namen die nauw met de maritieme geschiedenis van Medemblik zijn verbonden.

Vereniging Hendrick de Keyser

Twee van de drie huizen, Vooreiland 11 en 12, zijn sinds 1968 eigendom van Vereniging Hendrick de Keyser. Deze landelijk opererende vereniging zet zich in voor behoud van historisch belangrijke gebouwen, een doelstelling die zij bewerkstelligt door verwerving, restauratie en verhuur. Eenmaal verworven panden worden niet meer afgestoten. De vereniging bezit meer dan 400 panden en complexen waarvan er drie in Medemblik staan. Naast Vooreiland 11 en 12 is ook het pand Vooreiland 22 eigendom van Vereniging Hendrick de Keyser.¹

Na de verwerving liet de hoognodige restauratie van Vooreiland 11 en 12 nog een aantal jaren op zich wachten. Dit was gelegen in het uitblijven van de vereiste goedkeuring en subsidietoekenning door de Rijksdienst van de Monumentenzorg.² Omdat de bouwkundige staat van Vooreiland 12 zeer slecht was en er gevaar voor instorting dreigde, werd de kapconstructie en een deel van de voorgevel verwijderd. In 1977 werden de twee panden in hun zeventiende-eeuwse luister hersteld. Daarbij kregen de huizen een houten onderpui zoals ze die ooit hadden. De reconstructie van de onderpuien is gebaseerd op bouwsporen in de bovenliggende puibalken waarin nog gaten van verbindingspennen aanwezig waren.³ De twee panden van Vereniging Hendrick de Keyser vormen samen met Vooreiland 10 een drieling. Het is één bouwblok met gemeenschappelijke muren waarvan de voorgevels een doorlopende opbouw en decoratie hebben. Maar wanneer zijn de drie huizen precies gebouwd en wie gaf hiertoe opdracht? De gevels zelf geven geen antwoord op deze vragen. Een gevelsteen of muurankers met het bouwjaar ontbreken. Wel zijn in de voorgevels andere gevelstenen ingemetseld: twee waarop een schip is afgebeeld en drie anderen die de deugden hoop, geloof en de matigheid weergeven. Dit zijn algemene voorstellingen die de identiteit van de zeventiende-eeuwse opdrachtgever niet direct prijsgeven.

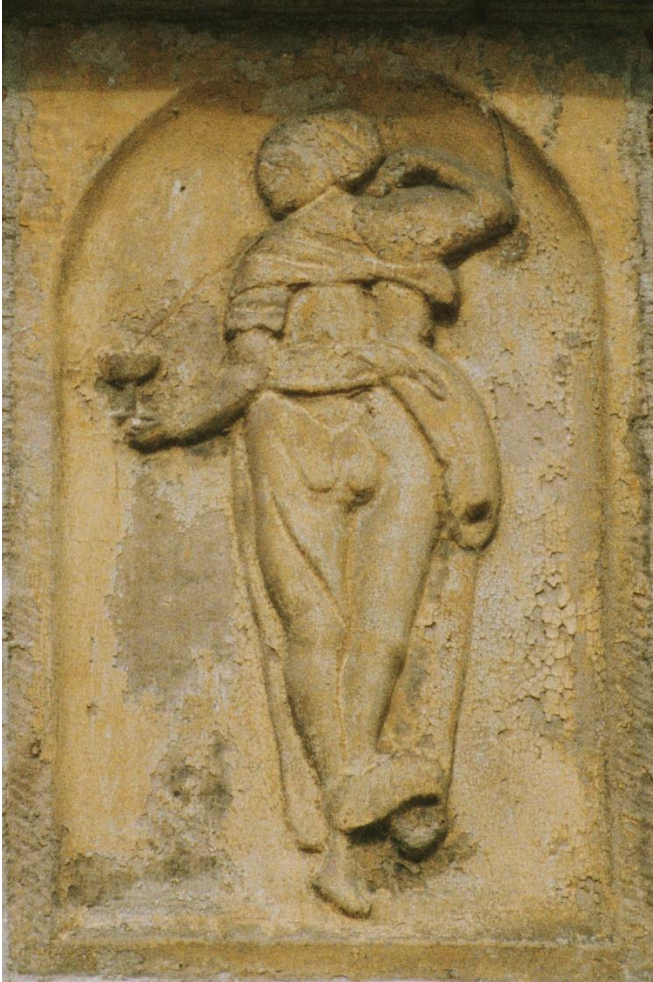
¹ <https://www.hendrickdekeyser.nl/>

² WFA, Gemeente Medemblik, bouwvergunningen 1575.

³ Meischke, R. en anderen, *Huizen in Nederland. Friesland en Noord-Holland. Architectuurhistorische verkenningen aan de hand van het bezit van de Vereniging Hendrick de Keyser*, Zwolle, 1993, 221-223.



Afb.1: De drie trapgevels aan het Vooreiland in 1950. Rechts van de drieling stond ook een zeventiende-eeuws pand met trapgevel. Dit werd in 1921 gesloopt om plaats te maken voor het dubbele woonhuis Vooreiland 13-14. (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)



Afb.2/3: Een schenkende vrouw als personificatie van de matigheid. Links de gevelsteen in het pand Vooreiland 12 en rechts een prent uit 1593. (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Rijksmuseum)

Duiken in archieven

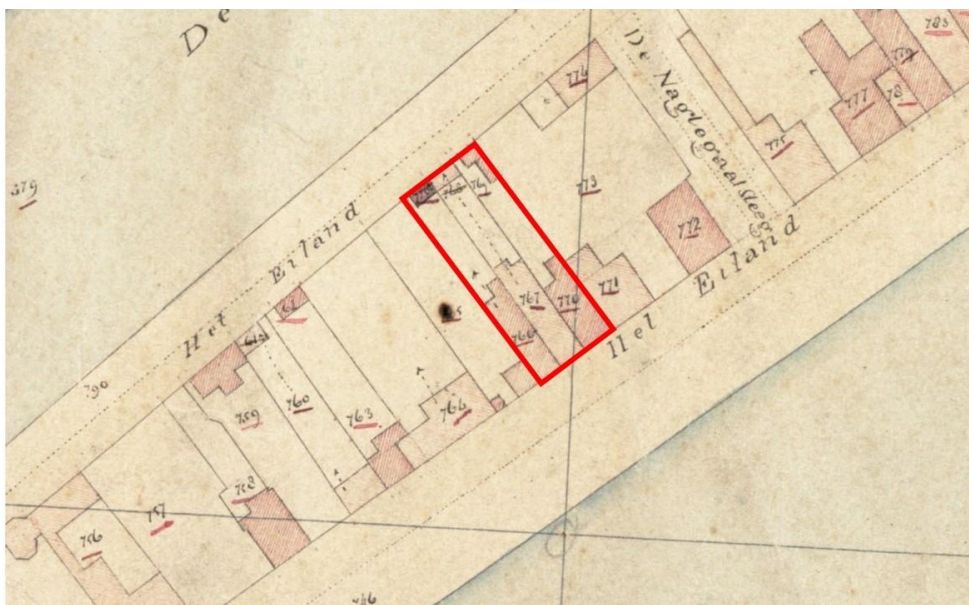
Onderzoek naar de geschiedenis van een oud huis begint doorgaans met het raadplegen van kadastrale archieven. In aanloop naar de invoering van het kadaster in 1832 werd Medemblik perceelsgewijs in kaart gebracht en werden eigenaars en andere perceelgegevens in de zogeheten Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT) vastgelegd. De oudste kadastrale kaart van Medemblik met de bijbehorende OAT leert dat in 1832 de panden Vooreiland 11 en 12 in bezit waren van de firma Harmens en zonen en een functie als (kaas)pakhuis hadden. Bij de invoering van het kadaster waren de erven J.C. Smit eigenaar van Vooreiland 10.⁴

Het achterhalen van de pre-kadastrale eigenaren vergt meer inspanning, maar het is zeker geen onmogelijke opgave. Want de stad Medemblik is gezegend met een rijk archief. De belangrijkste

⁴ De oudste kadastrale kaart en bijbehorende OAT kunnen online worden geraadpleegd op de beeldbank van de Rijksdienst van het Cultureel Erfgoed: <https://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>. De oorspronkelijke kadastrale nummers van Vooreiland 10, 11 en 12 zijn respectievelijk A766, A767 en A770.

bronnen voor huizenonderzoek vóór 1800 zijn verpondingsregisters, transportakten en registers van de 40^e penning. In verpondingsregisters werd de periodieke betaling van onroerend goedbelasting bijgehouden. De huizen in deze registers worden in een vaste volgorde op naam van de eigenaar vermeld. Het opmaken van een transportakte en de betaling van de 40^e penning gebeurde bij de eigendomsoverdracht van onroerend goed. In de betreffende stukken wordt de ligging van een huis aangegeven met de straatnaam en de eigenaren van de aangrenzende percelen. Transportakten ouder dan 1770 zijn in Medemblik helaas niet bewaard gebleven. Deze omissie wordt grotendeels goedgemaakt door een serie registers van de 40^e penning die teruggaat tot 1631.⁵

Met een beetje geluk kan op basis van eigenaren een koppeling worden gemaakt tussen de OAT uit 1832 en het jongste verpondingsregister van Medemblik uit de jaren 1780-1816.⁶ Dat is het geval voor Vooreiland 10 aangezien dat huis al in 1816 eigendom van Jan Cornelisz Smit was. Voor de twee panden van Vereniging Hendrick de Keyser kan deze koppeling niet worden gemaakt omdat Harmens en zonen toen nog geen eigenaar van Vooreiland 11 en 12 was. Een notariële akte uit 1827 brengt uitkomst. Hierin staat dat de weduwe van Douwe Kieft voor 475 gulden een huis op het Eiland aan Harmens en zonen verkoopt.⁷ Douwe Kieft is wel terug te vinden in het verpondingsregister van 1780-1816. Dit betreft het pand Vooreiland 12. Volgens hetzelfde register is het tussengelegen pand (Vooreiland 11) eigendom van de stad Medemblik.



Afb.4: Detail van de oudste kadastrale kaart van Medemblik. Linksboven is het water van de Oosterhaven en rechtsonder het water van de Pekelharinghaven. Binnen het kader liggen de panden Vooreiland 10, 11 en 12.

⁵ In het Westfries Archief (WFA) zijn de verpondingsregisters, transportakten en registers van de 40^e penning van Medemblik terug te vinden in drie verschillende toegangsnummers, respectievelijk 0715-01 (Oud Archief Medemblik), 0003 (Oud-rechterlijke en weeskamer archieven) en 1658 (Gaarder Medemblik).

⁶ WFA, Oud Archief Medemblik 916.

⁷ WFA, Oud Notarieel Archief Medemblik 3385 (akte 23, 30 maart 1827). Deze akte is gevonden dankzij de index die ing. P.S. Teeling heeft aangelegd en bij de Oudheidkundige Vereniging Medemblik kan worden geraadpleegd.

Naar de zeventiende eeuw

Via het verpondingsregister van 1780-1816 is het een kleine stap naar de eigendomssituatie van 1734. In dat jaar vond in Holland een belastingherziening plaats en legde men in Medemblik een nieuw accuraat register aan waarin elk huis een verpondingsnummer kreeg. Deze nummering bleef de hele achttiende eeuw in gebruik en correspondeert met de nummering in het verpondingsregister van 1780-1816. Op basis hiervan is eenvoudig vast te stellen dat de drie panden in 1734 eigendom waren van Annetje Hendriks, de stad Medemblik en Grietje Claas. De verpondingsnummers van Vooreiland 10, 11 en 12 zijn respectievelijk 361, 360 en 359.⁸ In tegenstelling tot de huidige huisnummers hebben de verpondingsnummers een andere oriëntatie: van oost naar west in plaats van west naar oost! Verpondingsregisters vóór 1734 kennen een andere of helemaal geen nummering.

De ervaring leert dat geregeld oude, vaak al overleden eigenaren worden gebruikt om een huis te duiden. Daarentegen bevatten de verpondingsregisters ook aantekeningen over nieuwe eigenaren, veelal herkenbaar met toevoeging van het woordje 'nu'. Zo staat in het register van 1724-1733 een huis op het Eiland op naam van Jacob Blauweboer, nu Annetje Hendriks. Hieruit kan worden afgeleid dat Annetje tussen 1724 en 1733 eigenaar van het huis Vooreiland 10 werd. Deze aantekeningen over nieuwe eigenaren helpen om huizen in de tijd te volgen. In de onderstaande tabel zijn gegevens uit meerdere verpondingsregisters uit de periode 1681-1816 aan elkaar gekoppeld. Hiermee krijgen we een beeld van de eigenaren van Vooreiland 10, 11 en 12 tot in de zeventiende eeuw.

Inv.nr.	Jaartal	Vooreiland 10	Vooreiland 11	Vooreiland 12
899	1681	Meijndert Schellingers kinderen <i>Van Hendrick Gietermaker</i>	Burgemeester Lobs	Pieter Ericksz weduwe
902	1691- 1701	Ijsbrant Schellinger	Jacob Lobs <i>Willem Claasz Huijberts</i>	Trijntje Reijers <i>Nu Pieter de Boer</i>
903	1701- 1711	Ijsbrant Schellinger <i>Nu Jacob Blauweboer met jaar 1711</i>	Kapitein Reijnhals	Cornelisjen Schellinger
904 - 905	1713- 1723	Jacob Blauweboer	Kapitein Pr. Reijnhals	Cornelisjen Schellinger <i>Nu Claas Heddesz met 1715</i>
907	1724- 1733	Jacob Blauweboer <i>Nu Annetje Hendriks</i>	Cornelis van der Wolff <i>Aan de stad</i>	Claas Heddesz weduwe <i>Nu Jan Koster</i>
910	1734	Annetje Hendriks	Stad Medemblik	Grietje Claas
916	1816	Jan Cornelisz Smit	Stad Medemblik	Douwe Kieft
OAT	1832	Erven J.C. Smit	Harmens en zonen	Harmens en zonen

Tabel: eigenaren van Vooreiland 10, 11 en 12 volgens verschillende verpondingsregisters uit de periode 1681-1816. De eerste kolom is het inventarisnummer in het Oud Archief Medemblik.

⁸ WFA, Oud Archief Medemblik 910.

Opvallende namen

Tussen de eigenaren van Vooreiland 11 en 12 treffen we enkele opvallende namen, te beginnen met Jacob Lobs. Hij was secretaris en later burgemeester van Medemblik. Nadat hij in het rampjaar 1672 de verdediging van de Zuiderzee had geleid, vertrok Jacob Lobs met zijn gezin naar Oost-Indië. In dienst van de VOC schopte hij het tot gouverneur van het Molukse eiland Ternate, belangrijk om zijn kruidnagelproductie. Jacob Lobs overleed in Batavia en liet twee huizen op het Eiland in Medemblik na.⁹ We weten nu dat Vooreiland 11 een van deze huizen moet zijn geweest.

Na het overlijden van Jacob Lobs, kwam het huis in handen van onder andere Willem Claasz Huijberts en Pieter Reijnhals. Eerstgenoemde werd omstreeks 1691 eigenaar.¹⁰ Hij was schipper en voer volgens de Sonttolregisters in de periode 1683-1699 met enige regelmaat op het Oostzeegebied.¹¹

Vermeldenswaardig is zijn deelname aan de invasie van Engeland in 1688. Het schip De Visscher van Willem Claasz Huijberts was een van de honderden transportschepen die door de Nederlandse stadhouder Willem III voor zijn 'Glorious Revolution' werden ingehuurd om troepen, paarden en artillerie van Hellevoetsluis naar de Engelse zuidkust over te zetten.¹² Van Pieter Reijnhals, een andere eigenaar van Vooreiland 11, is bekend dat hij een vaste positie als kapitein bij de West-Friese admiraliteit bekleedde. Hij commandeerde onder andere het oorlogsschip Monnickendam en de Kasteel van Medemblik.¹³ Of de marinekapitein zelf het huis bewoonde, is onzeker. Toen hij en zijn vrouw Aagje Cornelis in 1696 hun testament lieten opmaken, woonden zij aan de Westerhaven.¹⁴ De vermelding van kapitein Pieter Reijnhals in het verpondingsregister van 1713-1723 moet niet te letterlijk worden opgevat. De kapitein had namelijk tien jaar eerder al een laatste rustplaats in de Bonifaciuskerk gekregen. Mogelijk was het huis toen nog in bezit van erfgenamen.

Ook tussen de eigenaren van het huis Vooreiland 12 staat een opvallende naam: Claas Heddesz. Hij voer als eerste schipper op het fregat Huis te Warmelo, het Medemblikker oorlogsschip dat in augustus 1715 in de Finse Golf ten onder ging.¹⁵ Deze kennis geeft de aantekening 'nu Claas Heddesz met 1715' een bijzondere lading. Vermoedelijk werd hij eigenaar van het huis in hetzelfde jaar als waarin het noodlottige ongeluk plaatsvond. Jongere verpondingsregisters vermelden de weduwe van Claas Heddesz, Jan Koster en Grietje Claas als eigenaren van Vooreiland 12. Deze drie namen hebben meer met elkaar gemeen dan op het eerste gezicht lijkt. Claas Heddesz trouwde in 1699 met Grietje Claas, de latere weduwe.¹⁶ Jan Koster was hun schoonzoon.¹⁷

⁹ Peter Swart, 'Medemblikkers naar de Oost. Jacobs Lobs en andere VOC-dienaren uit Medemblik', *Jaaruitgave Oudheidkundige Vereniging Medemblik 19*, Medemblik, 2011, 32-34.

¹⁰ WFA, Gaarder Medemblik 54 (folio 26). Hij kocht het huis van Joh. Visscher.

¹¹ <http://www.soundtoll.nl>. In deze database zijn tenminste 22 Sontpassages van schipper Willem Claasz Huijberts uit Medemblik te vinden.

¹² WFA, Collectie Piet Boon 119.

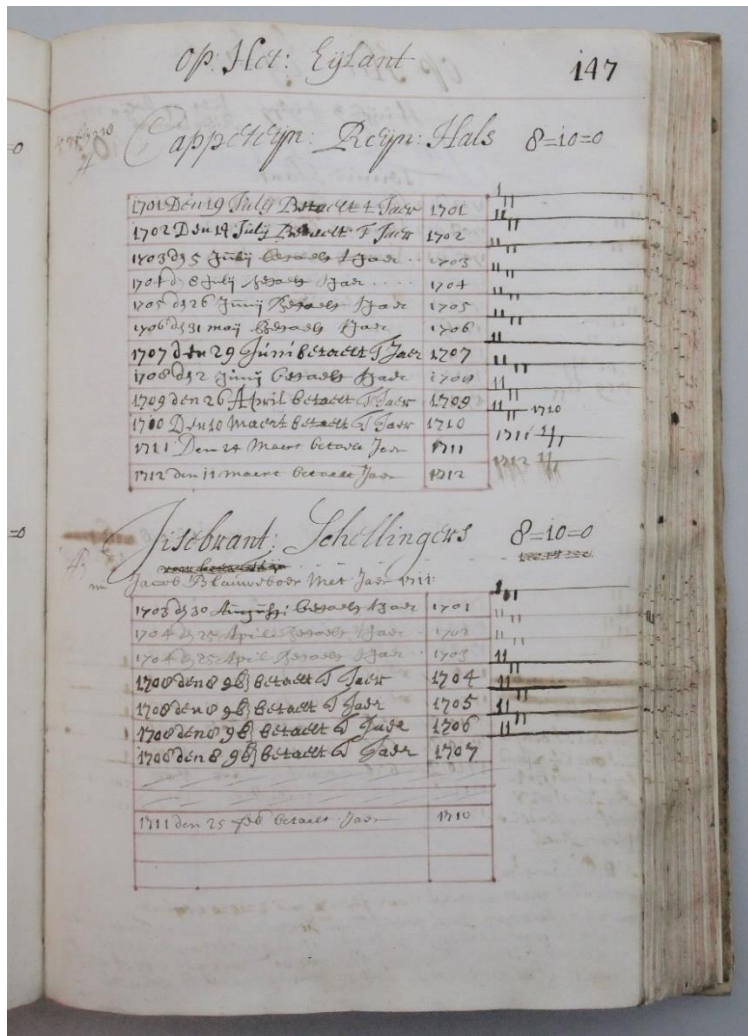
¹³ WFA, Not.A. Medemblik 3225, 18 juli 1695 en 3228, 12 april 1700.

¹⁴ WFA, Not.A. Medemblik 3227, 29 november 1696.

¹⁵ <https://www.fregathuistewarmelo.nl/bemannig>

¹⁶ WFA, DTB Medemblik 22, 22 augustus 1699.

¹⁷ WFA, DTB Medemblik 23, 22 december 1731. Jan Koster trouwde in 1731 met Dieuwertje, dochter van Claas Heddesz en Grietje Claas.



Afb.5: Bladzijde uit het verpondingsregister van 1701-1711. Boven de eigenaar van Vooreiland 11, onder de eigenaar van Vooreiland 10.

De stichter

Met de eigenaren in 1681 naderen we de ontstaansgeschiedenis van de drie huizen aan het Vooreiland. Volgens het verpondingsregister zijn de kinderen van Meijndert Schellinger eigenaar van het huis Vooreiland 10. Daaraan is een interessante verwijzing naar een eerdere eigenaar toegevoegd: 'Van Hendrick Gietermaker'. In het register van de 40^e penning is de verkoop van het huis door Hendrik Gietermaker aan Meijndert Schellinger terug te vinden. Deze transactie werd op 22 september 1642 ten behoeve van de overdrachtsbelasting aangegeven. Dat betekent dat de huizen Vooreiland 10, 11 en 12 vóór deze datum zijn gebouwd. Vooreiland 10 wordt beschreven als een huis staande 'op de Nieuwe Ooster haven streckende voor uijt tet water deurgaens tot achter aent water vande Nieuwe haven toe, wesende t westersche hujs vande 3 bij hem vercooper aldaer getimmert'. Uit deze beschrijving blijkt klip-en-klaar dat de drie huizen door Hendrik Gietermaker zijn gebouwd. Vooreiland 10 is het meest

westelijke van de drie huizen. De kavels waarop de huizen stonden, liepen oorspronkelijk van het water van de Pekelharinghaven tot aan het water van de Oosterhaven. De oude benamingen van deze havens zijn respectievelijk Nieuwe Oosterhaven en Nieuwe Haven. Verder lezen we dat het naastgelegen huis aan de oostzijde, nu Vooreiland 11, nog eigendom van de verkoper was. De koper wordt vermeld als schipper Meijndert Jansz Schellinger. Hij kocht in 1642 het huis van Gietermaker voor een bedrag van 2.150 gulden en bewoonde het ook.¹⁸

In het register van de 40^e penning zijn eveneens de eerste eigendomsoverdrachten van Vooreiland 11 en 12 te vinden. Hendrik Gietermaker verkocht in 1643 het huis Vooreiland 12 aan zijn medepoorter Pieter Dircksz. Bij deze transactie staat het huis beschreven als 'het oostersche vande drie huijsen bij hem vercooper selver aldaer getimmert'. Pieter Dircksz betaalde hetzelfde bedrag als Meijndert Schellinger: 2.150 gulden.¹⁹ Het middelste huis bleef het langst eigendom van de stichter en kreeg begin 1653 een nieuwe eigenaar. Toen verkochten de voogden van de nagelaten kinderen van Hendrik Gietermaker Vooreiland 11 aan Jacob Jansz Lobs, een naam die aansluit bij het verpondingsregister van 1681. De verkoop van het middelste huis vond dus pas plaats na het overlijden van Hendrik Gietermaker. Zoals gebruikelijk werden bij de transactie de eigenaren van de aangrenzende huizen vermeld: ten westen Meijndert Schellinger en ten oosten Pietertje Reijers weduwe.²⁰ Het ligt voor de hand dat Pietertje de weduwe van Pieter Dircksz was. Deze naam komt echter niet overeen met de vermelding van Pieter Ericksz weduwe in het verpondingsregister van 1681. Mogelijk is in het register van de 40^e penning sprake van een verschrijving en heette de koper van Vooreiland 12 in 1643 eigenlijk Pieter Ericksz.²¹

Bouwjaar

De bouw van de drie huizen door Hendrik Gietermaker kan niet los worden gezien van de stadsuitbreiding waartoe de burgemeesters en vroedschappen van Medemblik in 1630 besloten. Deze uitbreiding omvatte de aanleg van de Wester- en Pekelharinghaven, nieuwe vestingwerken en huizenbouw rondom de nieuwe havens. De bouw van de nieuwe huizen was een particuliere aangelegenheid. Het stadsbestuur verkocht bouw kavels en stelde voorwaarden aan de bebouwing. Zo diende een kavel na verkoop binnen zes jaar te worden bebouwd en moesten de huizen uit twee bouwlagen bestaan. Ter voorkoming van brand verplichtte het stadsbestuur dat de nieuwe huizen van een pannendak en stenen gevels werden voorzien. Verder mochten de eigenaren hun walkanten 'besetten met allerlei waeren en materiale' op voorwaarde dat voldoende ruimte voor passage van wagens en personen overbleef. De kavels waarop Hendrik Gietermaker zijn drie huizen bouwden, kocht hij op 14 november 1637 van het stadsbestuur. De aankoopssom bedroeg 1.200 gulden, te voldoen in drie jaarlijkse termijnen. Ruim een jaar eerder behoorde de grond nog toe aan sloopstimmerman Claas

¹⁸ WFA, Gaarder Medemblik 4, 22 september 1642.

¹⁹ WFA, Gaarder Medemblik 4, 1 april 1643.

²⁰ WFA, Gaarder Medemblik 5, 7 februari 1653.

²¹ Een aanwijzing hiervoor is te vinden in de gereformeerde doopboeken van Medemblik. Op 25 juni 1645 wordt Reijer, zoon van Pieter Ericksz gedoopt. Mogelijk is het kind vernoemd naar zijn grootvader, de vader van Pietertje Reijers. Bij de oudste doopschrijvingen wordt de moeder niet genoemd. WFA, DTB Medemblik 1.

Pieter Luijtjens. Maar die had zijn activiteiten moeten verplaatsen naar de zuidzijde van de Westerhaven, de nieuwe plek voor scheepswerven in Medemblik.²²

Uit de aankoopdatum van de grond en de verkoopdatum van Vooreiland 10 aan Meijndert Schellinger volgt de conclusie dat de drie huizen aan het Vooreiland tussen 1637 en 1642 zijn gebouwd. Het bouwjaar kan nog nauwkeuriger worden bepaald aan de hand van bewaard gebleven lijsten van nieuw gebouwde huizen. Deze lijsten, uit het midden van de zeventiende eeuw, bevatten namen van eigenaren en bouwjaren. Bij de huizen van Meijndert Schellinger, Jacob Lobs en Pietertje Reijers staat eensluidend het jaartal 1641. Dat is het jaar waarin de huizen 'volbouwt' zijn. De lijsten van nieuw gebouwde huizen leren ons bovendien dat Jacob Lobs en Pietertje Reijers in 1655 niet alleen eigenaar maar ook bewoner van respectievelijk Vooreiland 11 en 12 waren.²³



Afb.6: De drie huizen van Gietermaker aan het Vooreiland in 1991. (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

²² WFA, Oud Archief Medemblik 1054.

²³ WFA, Oud Archief Medemblik 1393a.

Hendrik Gietermaker

Wat weten we van Hendrik Gietermaker, de man die in 1641 drie huizen aan het Vooreiland liet bouwen? Hendrik Claasz Gietermaker was houtkoper te Medemblik. Hij legde zich toe op de handel in Noors hout, was scheepsreder en beschikte over een eigen houtzaagmolen ten zuiden van de stad.²⁴

Aanvankelijk woonde de houthandelaar aan de zuidzijde van de Oude Haven, niet ver van het havenhoofd. Maar rond 1630 verhuisde hij naar de huidige Oosterhaven. Volgens het verpondingsregister huurde hij daar in eerste instantie een huis van Albert Dircksz.²⁵

Hendrik Claasz Gietermaker schuwde een gang naar de rechter niet. Alleen al in de jaren 1639-1640 was hij in zo'n 20 civiele rechtszaken verwickeld.²⁶ Het is niet verwonderlijk dat een aantal zaken (achterstallige) betalingen van houtleveringen betrof. Maar ook de bouw van de drie huizen aan het Vooreiland leverde juridische strijd op. Op 6 november 1640 beschuldigde Gietermaker meester metselaar Reijer Cornelisz van nalatigheid bij het voltooiën van de huizen. De metselaar ontkende maar de opdrachtgever was klaar met hem en ging met andere metselaars in zee. Op zijn beurt eiste Reijer Cornelisz van Hendrik Claasz Gietermaker betaling van arbeidsloon. Hoewel Gietermaker de schuld erkende, eiste hij op zijn beurt korting omdat de metselaar Gietermakers voorraad kalk ook voor andere bouwprojecten in Medemblik had gebruikt. De twee kemphanen lieten diverse getuigenverklaringen opstellen waardoor we een uniek inkijkje in het bouwproject krijgen.²⁷ Uiteindelijk werd de zaak tussen Gietermaker en Reijer Cornelisz met tussenkomst van arbiters geschikt.²⁸

In 1646 leende Hendrik Claasz Gietermaker geld bij een koopman in Amsterdam. Daarbij dienden zijn woonhuis aan de Oosterhaven en zijn houtzaagmolen als onderpand. Vermoedelijk leidden deze en andere financiële verplichtingen ertoe dat Gietermaker in 1647 eerst de molen en een jaar later ook het huis aan de Oosterhaven verkocht.²⁹

Hendrik Claasz Gietermaker was getrouwd met Aaf Jans, dochter van Jan Cornelisz Schellinger en Anna Cornelis. Schipper Meijndert Jansz Schellinger, de koper van het huis Vooreiland 10 in 1643, was een broer van Aaf.³⁰ Het echtpaar Gietermaker-Schellinger kreeg tenminste vier kinderen. Daarvan mag zoon Claas Hendriksz Gietermaker in dit artikel niet onvermeld blijven. Deze geboren en getogen Medemblicker maakte rond 1660 in Amsterdam furore als onderwijzer, wiskundige en examiner van de VOC-stuurlieden. Zijn boek 't Vergulde Licht der Zee-vaert werd een bestseller en een standaardwerk voor stuur- en zeelieden.³¹ In 1640 was de jonge Claas getuige van de bouw van de huizen aan het

²⁴ Gietermaker was mede-eigenaar van het schip van schipper Claas Jansz (alias Pulles Claes) uit Aartswoud. WFA, Oud-rechterlijk archief 5239, 29 november 1639. Ook wordt hij reder van 'zeecker noordtsvaerders' in de haven van Medemblik genoemd. WFA, Oud-rechterlijk archief 5284, 20 november 1640. Vanaf 1632 betaalde Hendrik Claasz Gietermaker pacht voor het erf waarop zijn molen stond. WFA, Oud Archief Medemblik 694, folio 14.

²⁵ WFA, Oud Archief Medemblik 895, folio 20vs. Volgens het schoorsteengeldregister van 1627 woonde hij aan de Oude Haven. Oud Archief Medemblik 1407.

²⁶ WFA, Oud-rechterlijk archief 5239.

²⁷ WFA, Oud-rechterlijk archief 5284, 20, 22 en 26 november 1639, 7 januari 1640 en verder.

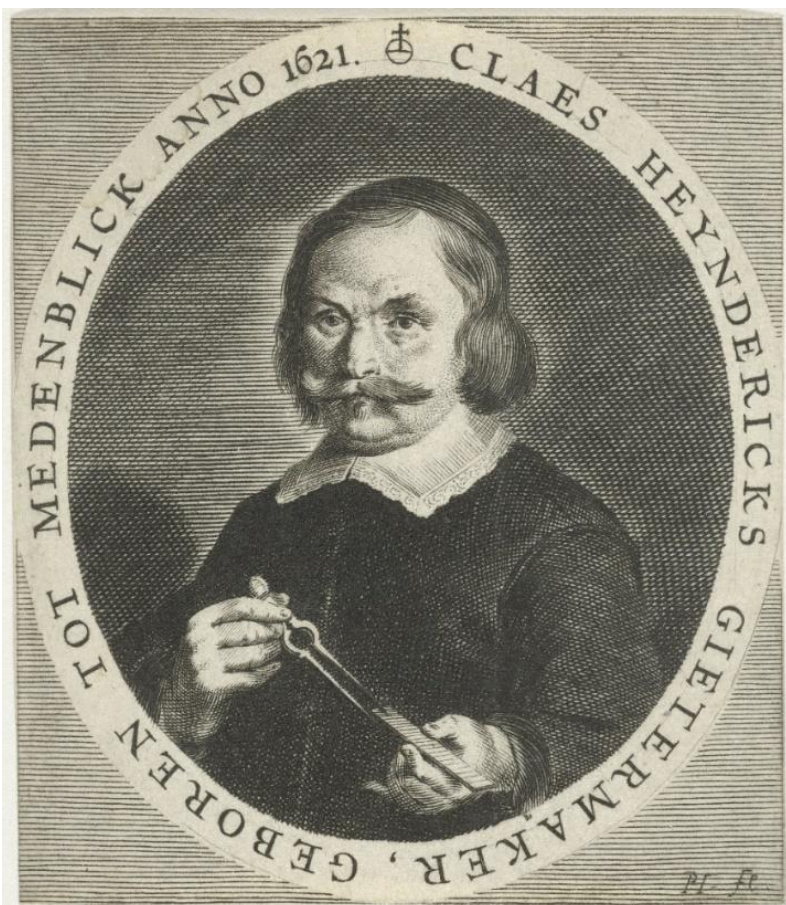
²⁸ WFA, Oud-rechterlijk archief 5240, 29 januari 1641.

²⁹ WFA, Gaarder Medemblik 5, 7 november 1646, 8 februari 1647 en 6 februari 1648.

³⁰ De familierelaties blijken uit een testament van Jan Cornelisz Schellinger en Anna Cornelis. Oud Notarieel Archief Medemblik 3164 (akte 12, 17 maart 1644).

³¹ W.F.J. Mörzer Bruyns, *Konst der stuurlieden. Stuurmanskunst en maritieme cartografie in acht portretten 1540 - 2000*, Zutphen, 2001, 52-57.

Vooreiland. Dat valt op te maken uit een van de eerdergenoemde getuigenverklaringen.³² Mogelijk hield hij namens zijn vader een oogje in het zeil.



Afb.2: Portret van Claas Hendriksz Gietermaker uit Medemblik, zoon van houtkoper Hendrik Gietermaker en Aaf Jans Schellinger. (Rijksmuseum)

Tot slot

Met archiefonderzoek is vastgesteld dat de drie woonhuizen aan het Vooreiland in opdracht van Hendrik Claasz Gietermaker zijn gebouwd. Eind 1640 was de bouw ervan in volle gang, in het daaropvolgende jaar werden de huizen voltooid. Over de houtkoper en zijn familie is veel meer te schrijven maar dat valt buiten het bestek van dit artikel. Wel is een opmerking over het woonhuis van Hendrik Gietermaker nog op zijn plaats. Hij moet hebben gewoond in het pand Oosterhaven 31. Dat kan worden afgeleid uit vermeldingen in het register van de 40^e penning.³³ Net als in de gevels van de drieling aan het Vooreiland, zijn ook in dit huis gevelstenen met voorstellingen van de hoop en het geloof aangebracht.

³² WFA, Oud-rechterlijk archief 5284, 22 november 1640.

³³ Ten tijde van de verkoop door Hendrik Gietermaker in 1648, was Claas Blauw eigenaar van het aangrenzende huis aan de westzijde. WFA, Gaarder Medemblik 5, 6 februari 1648. Het huis van Claas Blauw op de Oosterhaven stond tussen dat van Gietermaker en de steeg die op het Koningshof uitkomt. WFA, Gaarder Medemblik 4, 20 maart 1641.

Dat kan nauwelijks toeval zijn. Er wordt wel gesteld dat de liefde, de derde goddelijke deugd, in de gevel van Oosterhaven 31 ontbreekt. Maar is dat wel zo? Tussen de hoop en het geloof prijkt een gevelsteen met een bel of schel, het sprekende wapen van de familie Schellinger. Met de kennis dat Hendrik Gietermaker met Aaf Schellinger was getrouwd, lijken puzzelstukjes op hun plek te vallen. De drieling aan het Vooreiland verdient een betere naam dan 'Het scheve huis'. Is het een idee om ze vanaf nu de Gietermakerhuizen te noemen? Deze naam doet recht aan de ontstaansgeschiedenis van de drie huizen uit de Gouden Eeuw.

Dit artikel is in juni 2020 door Peter Swart geschreven voor publicatie in jaargang 2020 van de Oudheidkundige Vereniging Medenblick.